

Dangažodžiai...

Žvaigždaeilės...

Kartais pasakydavau savo žemiečiui ir kaimynui Marcelijui kokį žodį apie jo eiles. Buvo kuklus, pagyrų nepriimdavo. Pats gerai žinojo, ką reiškia būti geru Poetu, tą patvirtindavo kiekviena Jo parašyto eilėraščio eilutė.

Mus skyrė šešerių metų atstumas. Lankėme skirtingas mokyklas, tačiau draugiški kaimynai likome iki Poeto mirties.

Mano senelis, mamos tėvas, kelis dešimtmečius draugavo su savo artimiausiu kaimynu – Marcelijaus tėvu Izidoriumi Martinaičiu, visada vadino jį *Dzidoriuku*. Mudviejų Mamos nuo jaunystės buvo draugės, kiekvieną ketvirtadienį pėsčios eidavo į Raseinių turgų. Mano Mama visada laukdavo prie vartų Martinaitienės, ir labai pradžiugdavo ją pamačiusi. „Su Maryte bus nenuobodi kelionė“, – sakydavo.

Nuošali, pilka kaip Paserbenčio kaimo žvirblis trobikė, aplink kurią šakojosi giminės medžio kamienai, mažam Marcelijui buvo patikimiausias prieglobstis nuo visų blogybių: karų, okupantų, ateizmo, ligų, bado, šalčio, miesto triukšmo ar raseiniškių miesčioniukų akmenų krušos, jiems klaikiai rėkiant: „Mužikas bėga!“ Tokios tvirtovės mus visus lydi iki mirties, ir dėkojame Dievui, kad jas turime.

Paserbenčio berniukui gamta buvo palanki visais metų laikais. Kastinis keliukas, kuriuo pravažiudavo kaimynai, žydo Mauškos vienkinkė, pareidavo iš turgaus Motina, Parštakais iš bažnyčios grįždavo moterys baltomis skarelėmis. Pasikišęs po pažastimi palaikius batukus, basas į bažnyčią ir į kelias savo mokyklas juo vaikščiojo būsimasis Poetas, nulipęs iš „pradinės klasės fotografijos lyg iš pomirtinio gyvenimo“.

*O žvelgia su tokiu pasitikėjimu,
Dar neapviltas mano gyvenimo:
Jis nežino, kas būsiu,
Kur gyvensiu,
Kad rašysiu eilėraščius...*

(M. MARTINAITIS)

Dulkinio kaimo kastinio vizija niekada žemiečių akyse nesumenko, nesumažėjo, ypač plynas ir permatomas kelias nuo Jorudo dvaro pusės, visada gyvas lyg mūsų pačių kraujo arterija. Ta arterija, o vėliau mano sodybos kaštonų alėja išplaukė į Vilnių ir gimtoji Poeto trobikė, pasiėmusi visą savo ir visos genties ATMINTĮ. Trobikė neliko ir neliks „už ribos“, nes tebėra su tuo pačiu rūbu ir dvasia, kokią jai prieš šimtmetį įpūtė Paserbenčio Dievo dvasia...

Marcelijus yra padovanojęs man visas savo knygas, dažniausiai su trumpu įrašu: „Mielai kaimynei per Piliakalnį...“

Dėstant lietuvių literatūrą Raseinių vidurinėje mokykloje ar vėliau Vilniuje ir Klaipėdos universitete, Marcelijus man ir mano studentams būdavo pirmas gyvas Poetas turiningoms diskusijoms apie literatūros ir kūrybos naujoves. Septinto de-

Su poetu Marcelijum
Martinaičiu

šimtmečio viduryje Raseinių kultūros namuose organizavau Marcelijui skirtą literatūrinį vakarą, pavadintą jo eilėraščio eilute: „*Aš dabar namo labai pavargęs, bet labai laimingas pareinu...*“

Kai įsiklausai ir įsižiūri į M. Martinaičio kūrybinę bibliografiją, pajauti, kad jis dėsningai kas dešimtmetį vis „iškapsnydavo“ lietuvių poezijoje ką nors naujo. Matyt, impulsą jam suteikdavo nepaprastas prisirišimas prie lietuvių tautosakos...

1968–1970 metais literatūros kritikų M. Martinaitis įvardijamas kaip pirmas lietuvių lyrikos atsinaujinimą for-

mavusios generacijos atstovas, padėjęs pagrindus meno autonomiškumui ir kultūriniam daugiasluoksniškumui. Po dešimtmečio (1977) su savo Kukučiu visus nustebino sugebėjimu sukurti archajinės sąmonės fenomeną, folklorinį personažą, depersonalizuotą keistuolio žemaičio figūrą šiuolaikiniame pasaulyje.

Vėliau, eilėraščių rinkiniuose „Toli nuo rugių“ (1980) ir „Gailile raso“ (1990), jis vėl – novatorius, iš buities detalių bando rekonstruoti senąją baltų pasaulėjautą, archetipinį mąstymą.

M. Martinaičio meilės lyrikos knyga „Atmintys“ – atgailvintas ir atšviežintas senosios lyrikos skambesys ir spindesys, sukurtas lietuvei Moteriai. Man iki šiol tai yra gražiausios moteriškumo nuojautos sklidina poezija. Labai apsidžiaugiau, kai po ilgų ieškojimų mūsų dabartinės poezijos puslapiuose atradau vyro Poeto širdimi pasakytus jausmingai subtilius žodžius *Moteriai* ir *Meilei*. Šiame junginy – galybė gamtiškos ir dieviškai tyros traukos, grožio, nesumeluotų jausmų išraiškų, pavasariško žydėjimo ir rudeninių meilės spalvų, prisipažinimų ir paslaptinių nutylėjimų, klausimų ir atsakymų, atgailos ir užsispyrimo, išdidumo ir nusižeminimo, – visko, kas tik gali pasitaikyti vyro kelyje į Moterį ir jos širdį... Visa tai Poetas išdainuoja vyriškai ir lyriškai, su nuoširdžiu palankumu ir pagarba įsivaizduojamai Mūzai! Nesigėdija jausmų, neprisidengia alegorijomis ir metaforomis. Nelyg deimantukai gražiai nušlifuoti lyrikos posmai. Amžina meilės mįslė, kuri kiekvieną iš mūsų pradeda šildyti nuo vaikystės, brandina ir nokina. Martinaitis viską sujungė į vieną kerinčią sielos simfoniją, išreiškė *paprastai / nepaprastai...*

Kukutė

SESUO

Kukutė labiausiai pasigedo
Jaunystės draugų ir draugių,
Kurie ją vadino „seserimi“.

Žodis „sesuo“ Kukutei visada reiškė:

Pasitikėjimą,
Pagarbą,
Apgynimą,
Išklausymą...

Be jų nėra kam suturėt, kai gelia. –

Reiškia, visą laiką gels...

Nusiramins tiktai po smiltele
Žuveliškių kapinėse.

Link TEN viena ir eisiu.
Kai TEN eini,
Palydovų nereikia.